

ואולם בגט ובמתנה, אין העדים צריכים לדעת את אונסו, שבהם יש ללכת אחר גילוי דעתו של הנותן. (ואולם, כתב הרשב"ם, גם בהם אין מודעה אלא כאשר הוא אנוס, אבל בלא אונס, אנן סהדי שגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו בדעת שלמה. וכמה ראשונים חולקים על שיטה זו. וכתבו אחרונים שאף לרשב"ם אין צורך באונס גמור, אלא אפילו ב'אונסא דנפשיה' מועילה המודעה – ע' נתיח"מ רה סק"ז וזכר יצחק ח"א סח, ב).
 (אם מבטל מודעותיו בתוך שטר המכר – בטלה המודעה. וכן אם העידו עדי המכר שביטל מודעותיו. אולם אם ביטל מראש את ביטולי המודעות – המכר בטל. ואם חזר וביטל כל הביטולים שעשה בתחילה – יש אומרים שמועיל ויש חולקין. (ואם כתוב בשטר הקנין שפוסל את כל העדים שמסר מודעה בפניהם – מועיל. סמ"ע).
 ובמתנה, אם ידוע אונסו, אע"פ שביטל את המודעה – אינה מתנה. עפ"י פוסקים רה, יא רמב, ב).

עז. מה תוקפה של 'מתנה טמירה', והאם היא יכולה לשמש כ'מודעה' לבטל את המתנות שנעשו לאחריה?

'מתנתא טמירתא' – אין גובין בה. ושתי לשונות בגמרא היכי דמי מתנה זו, או כשאמר לעדים לכתוב השטר בהתבא, או אפילו רק כאשר לא אמר להם לכתוב בגלוי אלא בסתמא. ונחלקו רבינא ורב אשי אם חוששין ללשון השניה, שאף בסתמא אין לגבות בשטר זה, כיון שלא צוה לפרסם מתנתו בשווקים, שכך נהגו לכתוב בשטרות המתנה.

(ואם כי להלכה חוששין אף בסתמא, (ונחלקו הראשונים אם מועילה תפיסתו של מקבל המתנה, כיון שאינו אלא ספק), כתבו הפוסקים (עתוס', רא"ש, טושו"ע רמב"ה) שעכשיו אין חוששין ל'סתמא' בדיעבד, משום שנוהגים לכתוב כן בכל השטרות 'מתנה זו כתובה בשוקא וחתמוה בברא', הלכך כשמצוה לכתוב שטר-מתנה בסתם, דעתו שייכתבו כמנהג הסופרים. ומ"מ לכתחילה טוב לפרש).

מי שכתב מתנה מסותרת ולאחריה מתנה גלויה, אין המתנה הראשונה (שלא חלה) מהווה ביטול לשניה, והשניה קיימת. ואולם אם היו דברים ניכרים שאין דעתו ליתן מתנה זו, וכאנוס הוא בעשייתו – בטלה (גם) המתנה השניה.

דף מא

עח. המוחזק בנכס, ובא מרא-קמא ואמר 'מה אתה עושה בתוך שלי', וענה לו הלה:

א. – 'שלא אמר לי אדם דבר מעולם'.

ב. – 'מפלוגי קניתיה / ירשתיה, שקנה ממך'.

ג. – בתחילה אמר 'לא אמר לי אדם דבר מעולם', ואחר כך חזר ואמר 'קניתיה ממך'.

א. אין חזקתו חזקה. ואף אין בית דין פותחין לו פתח שמא היה לך שטר-קנין ואבד. (ואולם, אם אין לזה עדים שהיה בעלים פעם, אין יכול להוציא את המחזיק – רמב"ם, מרדכי).

ב. אם יש עמו עדים שהיתה שייכת למוכר / למוריש, (או שיש לו שטר שקנה ממנו. ר"ד ומהרי"ט. ויש חולקין – קצוה"ח עפ"י רשב"ם), או אף די בעדות שדר בו המוכר / המוריש יום אחד – מועילה חזקתו, הגם שאינו בטוח בקנייתו של המוכר / המוריש ממרא-קמא, לפי שב"ד טוענים ללוקח וליוורש.

ולרבה, לא די בעדות שראוהו נמצא בקרקע, אלא בדירה, שעשוי אדם לסייר בקרקע ולא לקנותה. (וכן הלכה – קמו"י. ולאביי די בעדות שנראה בה).

ואם טען שידוע בודאות שקנה ממך, כגון שקנאה בפני – הרי זו טענה, ומועילה חזקתו.

ג. הרי זו חזקה, שאין זה בכלל 'טוען וחוזר וטוען' (רשב"ם), אלא אם כן יצא כבר מב"ד וחזר וטען טענתו השניה (תורי"ד). ויש חולקין שא"א לו לשוב ולטעון 'קניתיה'. רבנו יצחק. מובא בתורי"ד).